

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЗЮМЕТА

на научните публикации и други научно-приложни разработки на

доц. д-р Светослав Иванов Спасов,

катедра "Национална и регионална сигурност"

За участие в конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ по професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Икономика на отбранителната индустрия, европейска и енергийна сигурност“,

Обнародван в ДВ, бр.. 3 от 10 януари 2025 г

1. Хабилитационен труд – монография:

«Развитие на отбранителната индустрия в България 1990-2013 г.», Издателски комплекс на УНСС, 2016, 802 стр., ISBN 978-954-644-921-4

Монографията е третата част от поредицата „Развитие на военната индустрия в България от Освобождението до наши дни“, като обхваща периода от 1989 г. до 2013 г, проследявайки трансформацията на отбранителната ни индустрия през годините на изграждане на демократични институции и въвеждане на пазарна икономика у нас. През изследвания период България успешно реализира два от своите национални приоритети – присъединяване към НАТО през 2004 г. и към Европейския съюз през 2007 г.

Изследването анализира перспективите за развитието на сектора, усилията на българската отбранителна индустрия за възстановяване на нейната позиция сред водещите световни производители на оръжие, както и международните партньорства, достъпа до световните оръжейни пазари и подобряване на позициите на българските производители.

Основната цел на монографията е да представи развитието на българската отбранителна индустрия в периода 1990-2013 г., като разгледа държавната политика по отношение на трансформацията и развитието на сектора, реструктурирането на държавните предприятия от социалистическия период в модерни държавни и частни компании, както и тяхната способност да постигнат финансова и икономическа устойчивост, да внедряват нови технологии и иновации, за да се адаптират успешно към конкурентния пазар и да осъществяват търговия с военна продукция в контекста на членството на България в НАТО и ЕС.

Авторът анализира новите предизвикателства пред българската отбранителна индустрия след 1989 г., породени от промените в глобалната среда за сигурност. Разходите за отбрана в бившите социалистически държави рязко намаляват, изоставят се старите съветски технологии в полза на иновативни оръжейни системи, политики на споделен риск, офсетни споразумения и стратегически съюзи. Поредица от регионални военни конфликти през 90те години на 20 в. предизвикват реакция от международната общност, която налага ограничения върху търговията с военна продукция в засегнатите региони, а това значително ограничава износа на български компании на традиционните им пазари отпреди 1989 г. Така значителният пазарен дял в световното производство на стрелково и леко въоръжение, държан от България по времето на социализма започва да се свива.

Първа глава е посветена на политическото и икономическо развитие на България след 1990 г

Авторът разглежда влиянието на Световната икономическа криза след 2009 г., която налага необходимостта от смели и нетрадиционни решения във всички индустриални сектори, включително в отбранителната индустрия. Ограничените пазари, намалените бюджети за отбрана на страните от ЕС и НАТО и силната конкурентна среда предизвикват намирането на адекватна пазарна стратегия – иновативни подходи, клъстерни визии, международни партньорства и интеграция в утвърдени международни корпорации.

В този контекст, изследването представя разширяването на гамата от гражданска продукция на българските отбранителни предприятия като алтернатива на спада в поръчките за специална продукция. Това важи особено за компаниите, създадени през социалистическия период, когато производствените технологии и организацията на работа са били базирани на гарантирани квоти и доставки за държавата и страните партньори от Варшавския договор. Много от тези фирми изпитват трудности не толкова в трансформацията на собствеността, колкото в адаптацията на производствените процеси към пазарните нужди.

Разгледани са усилията на българското правителство за създаване на стабилна регулаторна рамка за дейността на компаниите и приемането на стратегически документи, като:

- Стратегия за развитие на българската отбранително-технологична и индустриална база (2012 г.);
- Стратегия за научноизследователска и развойна дейност в областта на сигурността и отбраната (окончателно приета през 2015 г.).

Във Втора глава е направен преглед на обединения на българската отбранителна индустриална и технологична база- ДСО "Металхим"/"Металхим Холдинг", ДСО "Електрон"/"Електрон Консорциум" АД, Управление "Военно-ремонтни бази и заводи" (УВРБЗ)/"ТЕРЕМ" ЕАД, гр. София, както и обединението на фирмите в Сдружение "Българска отбранителна индустрия".

Във фокуса на **Трета глава** на изследването е анализът на основните производствени единици на българската отбранителна индустриална и технологична база, разпределени в четири основни области:

-Оръжейни системи и техника за сухопътни войски;

-Електронни и оптични системи и компоненти;

-Авиационна ремонтна индустрия;

-Корабостроене и корабен ремонт.

Четвърта глава изследва системата на експортен контрол на продукти, свързани с отбраната в България. Търговията с военна продукция е свързана със специфични механизми за лицензиране и контрол, както на компаниите, така и на всеки отделен износ. В този контекст, авторът анализира политиката за експортен контрол, нейното развитие през годините и дейността на държавните институции, ангажирани с износа, вноса и трансфера на специалната продукция. Проучени са механизмите за лицензиране на компаниите, търгуващи със специални продукти, както и необходимостта от стриктно спазване на ангажиментите на страната ни, произлизащи от членството ни в международните експортни режими.

В Пета глава авторът представя научните институти, ангажирани с иновации и изследванията за създаването на нови отбранителни продукти и технологии.

Проблемите на отбранителните компании, свързани с осигуряването на квалифициран персонал, изискват засилено сътрудничество с висши учебни заведения. Това включва инвестиции в модерно оборудване, стипендии и стажантски програми, както и активно участие в разработването на учебни планове, така че придобитите знания и умения да отговарят на нуждите на пазара на труда.

В условия на силна конкурентна среда, нараства ролята на научните и изследователските институти, които разработват иновативни решения за нови военни технологии и продукти. Запазването и развитието на националния научен потенциал е ключов фактор за успешното позициониране на българските компании на международните пазари.

В заключение са направени следните обобщения:

Първо. Предприятията от българската отбранителна индустрия в голяма степен успяват да съхранят авторитета си на международния пазар като надежден производител в сферата на малки оръжия и леки въоръжения, гранатомети и боеприпаси, ракети и многоцелеви ракетни и противотанкови системи.

Второ. Значителна част от държавните предприятия запазват капацитета си по отношение на военно-ремонтната дейност.

Трето. Някои дружества намират своята производствена и пазарна ниша в производството на гражданска продукция, като защитна екипировка и бойно облекло.

Четвърто. Усвояват се разработват нови технологии и ноу-хау при производството на въоръжения и изделия с възможна двойна употреба.

Пето. Реализират се инвестиции в научни разработки, хардуер, софтуер и комуникационно-информационни системи, за което значителен принос имат българските научни институти в областта на военното производство.

2. Публикуван университетски учебник:

„Югоизточноевропейската архитектура за сигурност“, Федерално министерство на отбраната и спорта, Република Австрия, Виена, 2014 г., 471 страници, ISBN: 978-3-902944-43-6.

Учебникът, издаден на английски език от Военната академия във Виена, разглежда историческата еволюция на сигурността в Европа след Втората световна война, като очертава процесите на политическа и институционална интеграция, довели до създаването на съвременната система за управление на сигурността в рамките на Европейския съюз.

Основен акцент в изследването е поставен върху развитието на Общата външна политика и политика за сигурност (ОВППС) и Общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО) на ЕС. Представени са техните институционални рамки, правни основи и основните етапи в тяхното формиране – от началото на европейската политическа интеграция, през ключови договори като Маастрихт, Амстердам и Лисабон, до съвременните предизвикателства, пред които е изправен Съюзът.

Специално внимание е отделено на ролята на институциите, ангажирани с европейската сигурност – Върховният представител по външните работи и политиката за сигурност, Европейската служба за външна дейност, Европейската агенция по отбрана, както и различните военни и граждански структури, отговарящи за реализирането на европейските мисии и операции.

Учебникът изследва взаимодействието между ЕС и международни организации като НАТО и ОССЕ, които играят важна роля в архитектурата на сигурността в Европа. Анализирани са моделите за стратегическо партньорство и механизмите за съвместно управление на кризи, включително мироопазващи операции, военни мисии и програми за сигурност. Разгледани са и конкретни примери за сътрудничество в различни региони.

Особено внимание авторът отделя на европейската и евроатлантическа сигурност в Югоизточна Европа, където ЕС и НАТО работят заедно за стабилизиране на региона след кризите от края на 20-ти век. Специален акцент е анализа на развитието на отбранителните индустрии на страните членки на НАТО от региона - Албания, България, Гърция, Хърватско, Румъния и Турция.

Друг важен аспект на изследването е вътрешната сигурност на ЕС. Разгледани са предизвикателствата, свързани с тероризма, организираната престъпност, нелегалната миграция и трансграничните заплахи, както и механизмите за противодействие. Специално място заемат анализите на Европол, Фронтекс, Евроюст и други институции, отговорни за прилагането на правото и поддържането на обществен ред в рамките на Съюза.

Освен това, учебникът засяга енергийната сигурност на ЕС и нарастващата ѝ стратегическа роля в политиката на Съюза. Представени са ключови политики, насочени към гарантиране на енергийната независимост и устойчивото развитие на енергийната инфраструктура. Черноморският регион е идентифициран като стратегически важен за енергийните доставки, като се разглеждат различни инициативи за осигуряване на стабилност и сигурност в тази област.

Учебникът очертава основните предизвикателства, пред които е изправена европейската сигурност в съвременния свят, подчертавайки необходимостта от дълбока интеграция, ефективна координация между институциите и усъвършенстване на процесите за вземане на решения.

В заключение авторът отбелязва, че макар ЕС да се е утвърдил като глобален фактор в сигурността, той трябва да продължи да адаптира своите политики, за да отговори на нарастващите рискове, включително терористични заплахи, миграционни кризи, кибератаки и енергийна несигурност. В бъдеще ключовата цел на европейската архитектура за сигурност ще бъде изграждането на по-устойчиви механизми за управление на кризи, стратегическо партньорство с международни организации и иновации в отбранителния сектор, които да гарантират стабилност и икономически просперитет за страните членки.

3. Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация:

„Предизвикателства пред инвестициите в слънчева енергия в ЕС в стремежа му към енергийна независимост“, 2024 г., Стратегии на образователната и научната политика, 3/2024(XXXII): стр. 268-285, ISSN 1310-0270 (печатно издание), ISSN 1314-8575 (онлайн), DOI: 10.53656/str2024-3-2-cha

Статията анализира ключовите предизвикателства пред развитието на соларната енергия в ЕС, като поставя акцент върху влиянието им върху енергийната политика и стремежа към устойчивост и независимост. Инвестициите в соларната енергия в Европейския съюз са изправени пред редица предизвикателства, които могат да застрашат постигането на устойчивото развитие и намаляването на енергийната зависимост от трети страни. Въпреки бързия растеж на соларните инсталации в държавите членки, съществуващата електропреносна мрежа не е достатъчно развита, за да отговори на нуждите на енергийния пазар на ЕС. Това води до загуби на зелена енергия, нестабилни цени и по-ниска възвръщаемост на инвестициите, наред с административните и регулаторните предизвикателства.

Авторът разглежда един от основните проблеми - липсата на дългосрочни политики в някои държави, които да подкрепят инвестициите в соларната енергия, както и икономическите и социални несигурности, които възпрепятстват енергийния преход.

Целта на статията е да анализира излизането от зависимостта от руските енергийни ресурси и постигането на целите за устойчиво развитие до 2030 г. , чрез цялостен подход, който включва модернизация на електропреносната мрежа, осигуряване на стабилни регулаторни механизми и по-добра координация между държавите членки. В същото време инвестициите в соларната енергия трябва да се съобразяват със социалните последици, свързани със заетостта и необходимостта от нови квалификации. развитието на възобновяемите енергийни източници не бива да води до социално напрежение и загуба на работни места, а напротив – обществото трябва да бъде движеща сила за този процес, като правителствата играят ключова роля като посредници и регулатори.

Разгледани са проблемите, свързани с осигуряването на суровини за соларните технологии, включително зависимостта от Китай, както и разширяващото се признаване на ядрената енергия като източник на чиста енергия, допълнително усложняват инвестиционната среда.

С публикацията, авторът препоръчва ЕС да приеме по-интегриран подход към инвестициите в соларната енергия, който да отчита всички съпътстващи фактори – от инфраструктурата и регулациите до социалните и икономическите последици, за да гарантира успешния преход към устойчива и независима енергийна система.

„Кибер заплахи за ядрената сигурност и ролята на образованието“, DOI: [10.1109/COMSCI59259.2023.103159412023](https://doi.org/10.1109/COMSCI59259.2023.103159412023), 11-та Международна научна конференция по компютърни науки (COMSCI 2023), (стр. 1-4), IEEE

Статията разглежда нарастващата заплаха от кибератаки за ядрената сигурност и подчертава необходимостта от образователни и стратегически мерки за нейното укрепване.

Според автора, кибер-заплахите представляват нарастващо предизвикателство за ядрената сигурност, като технологичният напредък създава нови уязвимости, които могат да бъдат експлоатирани от злонамерени фактори. Увеличаващият се брой кибератаки изисква прилагането на адекватни мерки за защита, като в ядрената сфера това включва не само защитата на информационните системи, но и предотвратяването на потенциални катастрофални последици, свързани с кибератаки върху ядрени съоръжения, съхранението на радиоактивни материали и ядрените оръжейни системи.

Публикацията изследва недостига на академични програми, посветени на ядрената киберсигурност, което създава пропуски в капацитета за реагиране. В допълнение, бързото развитие на технологиите и нарастващият брой кибератаки изискват редовни тестове и анализи на уязвимостите, както и изграждането на ефективни стратегии за реакция при киберинциденти.

Също така, ключов аспект на киберсигурността в ядрената сфера е международното сътрудничество, което включва обмен на най-добри практики, участие в международни форуми и укрепване на комуникацията между държавите и експертите. Според автора, за да се гарантира дългосрочна защита на ядрената инфраструктура, е необходимо националните власти да приемат по-интегриран подход, включващ ефективно управление на човешките ресурси, технологично обновяване и по-тясно сътрудничество с международните институции.

Въпреки че международни организации като Международната агенция за атомна енергия (МААЕ) предоставят насоки и препоръки за повишаване на ядрената сигурност, основната отговорност за прилагането на мерките за защита остава на националните правителства. В този контекст изследването заключава, че образованието играе критична роля за изграждането на култура на сигурност, като обучението на персонала, разработването на специализирани учебни програми и практически подготовки са сред основните инструменти за намаляване на риска от кибератаки.

4. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове:

„Предизвикателства пред ядрената сигурност в България. Ролята на центъра за подкрепа на ядрената сигурност за укрепване на междуведомствената координация и повишаване на експертния потенциал“, Сборник доклади от Единадесетата международна научна конференция „Научните изследвания, технологии и иновации – основа за изграждане на нови отбранителни способности“, ХЕМУС 2022, стр. I - 125–131, ISBN: 1312-2916

Докладът разглежда ролята на Центъра за подкрепа на ядрената сигурност (ЦПЯС) в България като ключов инструмент за подобряване на междуведомствената координация и повишаване на експертния капацитет в областта на ядрената сигурност.

Според автора, в контекста на нарастващите геополитически рискове и значението на ядрената енергия за енергийната сигурност, държавите трябва да прилагат комплексни мерки за защита на обекти, използващи ядрени и радиологични материали. В тази връзка ЦПЯС предоставя възможности за разработване и изпълнение на стратегии за устойчивост на ядрената сигурност, като в България центъра функционира от 2016 г.

Докладът подчертава значението на активното включване на държавата в развитието на Центъра, както и необходимостта от разширяване на дейностите му, за да се привлекат повече млади специалисти и студенти в сектора. Акцент е поставен върху ролята на ЦПЯС в изграждането на ефективни политики и обучителни програми, насочени към подобряване на капацитета за справяне със заплахите за ядрената сигурност. Участието на компетентните органи в ЦПЯС би позволило по-добро прилагане на политики и методологии, както и развитие на устойчиви механизми за превенция и реакция.

В заключение докладът подчертава необходимостта от по-тясно сътрудничество между държавни, академични и международни структури, което ще допринесе за изграждането на устойчива и ефективна система за ядрена сигурност в България.

„Енергийна сигурност или икономическа несигурност на ЕС след руската инвазия в Украйна на фона на възстановяването на съюза след пандемията от КОВИД-19“, Сборник „ТЕНДЕНЦИИ И СТРАТЕГИИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА И ОБЩЕСТВЕНАТА СИСТЕМА СЛЕД ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19“, ИК – УНСС, 2023, София, България, стр. 373-379, ISBN: 978-619-232-750-7

Докладът анализира въздействието на пандемията от COVID-19 и последвалата руска военна инвазия в Украйна върху икономиката и енергийната сигурност на Европейския съюз. Пандемията доведе до сериозна социално-икономическа криза, спад в икономическото развитие, увеличаване на публичните разходи и бюджетните дефицити, както и засилен натиск върху социалните системи. Непосредствено след това войната в Украйна изправи ЕС пред ново предизвикателство, като покачи цените на енергията и задълбочи инфлацията, което наложи спешното приемане на стратегии за енергийна сигурност и намаляване на зависимостта от руските енергийни доставки. В отговор на кризата ЕС предприе стъпки за ускоряване на прехода към възобновяеми енергийни източници, залагайки на целта за въглеродна неутралност до 2050 г. и

инвестиции в енергийна инфраструктура, за да осигури достъпни и устойчиви енергийни ресурси.

Публикацията разглежда силните и слабите страни на европейската икономика и мерките за справяне с енергийната несигурност, като подчертава необходимостта от засилена енергийна свързаност, баланс и устойчивост между държавите членки.

В заключение авторът посочва, че дългосрочната енергийна сигурност на ЕС зависи от ефективното изпълнение на политиките за диверсификация на енергийните доставки и стратегическите инвестиции в чиста енергия.

„Увеличаване на производствения капацитет на българската отбранително-технологична и индустриална база в периода 2015-2022 г.“, Международна конференция „Напреднали изследвания и технологии за отбраната“, София, ноември 2023 г., Институт по отбрана „Проф. Цветан Лазаров“, стр. I – 27-35, ISSN 2815-2581

Статията анализира развитието на българската отбранителна индустрия след присъединяването на страната към НАТО и ЕС, като разглежда ключовите фактори, влияещи върху нейния растеж и пазарна ориентация. Българската отбранителна индустрия претърпява значителни промени след присъединяването на страната към НАТО и Европейския съюз, превръщайки се в надежден партньор за производството и износа на отбранителни продукти в различни региони по света.

Според автора, в периода 2015-2022 г. се наблюдава възстановяване на производствения капацитет на българската отбранително-технологична и индустриална база, като основните фактори, стимулиращи този процес, включват регионални конфликти в Европа и Азия. След кризата през 90-те години, причинена от загубата на традиционните пазари след разпадането на СССР, българската отбранителна индустрия постепенно стабилизира позициите си, а към днешна дата е почти изцяло ориентирана към износ.

Публикацията разглежда в детайли значителния ръст в експорта на военна продукция, който се наблюдава през 2016, 2017 и 2022 г., съвпадайки с възникването на въоръжени конфликти и повишеното търсене на отбранителни продукти.

България стриктно спазва международните режими за контрол на износа, като в същото време продължава да разширява пазарите си и да възстановява позиции на традиционни пазари.

В заключение, автора подчертава, че с приемането на "Програмата за инвестиции в отбраната до 2032 г.", предложена от Министерския съвет в края на 2023 г., се очаква българската отбранителна индустрия да получи възможност да участва в модернизацията на въоръжените сили на страната. Това ще доведе до повишаване на капацитета на сектора и баланс между експортната насоченост и националните отбранителни интереси.

„Предизвикателства и възможности пред пазарното позициониране на Кинтекс ЕАД в международната търговия с отбранителни продукти“, НАУЧНИ ТРУДОВЕ НА УНСС (3) 2024, ИК – УНСС, стр. 81-92, ISSN (online): 2534-8957; ISSN (print): 0861-9344

Изследването анализира предизвикателствата и възможностите пред „Кинтекс“ ЕАД, държавна компания за търговия с отбранителни продукти, в контекста на динамичната международна среда.

Според автора, основните проблеми включват слабите финансови резултати в последните години, управленските затруднения и честите политически промени на национално ниво, които влияят върху стабилността на дружеството. Въпреки значителния ръст на производството и износа на оръжейна продукция в България, породен от войната в Украйна, „Кинтекс“ не успява да се възползва напълно от тези благоприятни пазарни условия. В същото време, компанията разполага с потенциал за възстановяване и разширяване на своите пазарни позиции, особено чрез възобновяване на търговските си отношения със стари клиенти и навлизане на нови пазари.

Изследването подчертава необходимостта от стратегически подход, дългосрочна визия и активна държавна подкрепа за подобряване на конкурентоспособността на „Кинтекс“.

Авторът предлага възможен вариант за укрепване на позициите на дружеството - сливане с ВМЗ ЕАД, което би довело до по-ефективно използване на натрупания опит, технологичния капацитет и пазарните позиции на двете предприятия.

В заключение, докладът препоръчва създаването на устойчив модел за управление и развитие на „Кинтекс“, който да гарантира неговата стабилност и засилване на ролята му в международната търговия с отбранителна продукция.

„Политиката на ЕС за модернизиране на законодателната рамка за борба с корупцията: Антикорупционни реформи в България“, сп. „Професионално образование“, Национално издателство „Аз Буки“, МОН, 2024, бр. 2-3, ISSN: 1314–555X (печат), 1314–8567 (онлайн)

Статията разглежда законодателната и политическа рамка на Европейския съюз за борба с корупцията, като поставя специален акцент върху реформите в България.

Анализирани са основни директиви и институции на ЕС като Европейската служба за борба с измамите (OLAF) и Европейската прокуратура (EPPO), които имат ключова роля в подобряването на прозрачността и отчетността в страните членки.

Изследването оценява напредъка и предизвикателствата, пред които е изправена България при хармонизирането на антикорупционните си мерки с европейските стандарти, като използва сравнителен анализ и казуси. Въпреки значителните усилия за съдебни реформи и създаването на антикорупционни органи, основни проблеми като политическата намеса и неефективното прилагане на законодателството остават актуални.

Анализът подчертава значението на добрите практики от други държави в ЕС, които включват независими антикорупционни агенции и стабилни правни рамки. Дигитализацията се разглежда като важен инструмент за намаляване на корупцията, като електронното управление повишава прозрачността и ефективността, но в същото време съществуват предизвикателства, свързани с киберсигурността и дигиталното разделение.

Според автора, сътрудничеството с международни организации като Съвета на Европа и ОИСР е изключително важно. Те предоставят оценки и препоръки, които подчертават необходимостта от допълнителни законодателни реформи и международно сътрудничество.

В заключение се отбелязва, че въпреки постигнатия напредък, устойчивите антикорупционни резултати в България и ЕС зависят от ефективното прилагане на законите, силната политическа воля и активното участие на гражданското общество.

„Ролята на малките модулни реактори в енергийния преход към декарбонизация“, списание „Социално-икономически анализи“, Стопанския факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, 2024, том 16, кн. 2, ISSN: 2367-9379 (онлайн), ISSN: 1313-6909 (печат)

Статията разглежда ролята на малките модулни реактори (SMR) като ключова иновация в ядрената енергетика, която може да допринесе за намаляване на въглеродните емисии и повишаване на енергийната сигурност. SMR предлагат предимства като повишена безопасност, по-ниски разходи, мобилност и гъвкавост в разполагането, което ги прави стратегически важен елемент в енергийния преход на Европейския съюз.

Изследването анализира различни проекти за SMR, използвайки инструментариума за технологична оценка на Международната агенция за атомна енергия (МААЕ), като се вземат предвид фактори като безопасност, икономическа ефективност и регулаторни предизвикателства.

Въпреки нарастващия интерес към SMR в глобален мащаб, включително в страни като САЩ, Великобритания, Канада и Южна Корея, тяхното успешно внедряване в националните енергийни мрежи изисква внимателен анализ на обществените нагласи и техническите аспекти.

Според автора, ролята на Европейската комисия и инициативи като Европейския индустриален алианс за SMR подкрепят разработването на тези технологии с цел засилване на енергийната независимост и декарбонизацията на икономиката.

В заключение, статията подчертава, че малките модулни реактори не само представляват технологична иновация, но и стратегически инструмент за прехода към устойчива и устойчива енергийна система, като тяхното успешно внедряване ще зависи от ефективни регулаторни рамки, информирани решения и международно сътрудничество.

5. Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове:

„Отношения между Организацията на обединените нации и Европейския съюз – силно партньорство за глобална сигурност“, Пролетна конференция ZEUS, Виена 2014, Мрежа за социални и икономически науки, стр. 7-34, ISBN: 978-3-99033-328-0

Статията анализира стратегическото партньорство между Европейския съюз (ЕС) и Организацията на обединените нации (ООН), подчертавайки тяхната взаимозависимост в поддържането на международния мир и сигурност. ООН предоставя легитимност и правна рамка за действията на ЕС, докато ЕС допринася с оперативни способности в управлението на кризи, което води до задълбочаване на сътрудничеството между двете организации.

Според автора, ЕС активно работи за разширяване на партньорството с ООН в сфери като предотвратяване на конфликти, медиация, защита на цивилното население, борба с трафика на хора, киберпрестъпността и енергийната сигурност. В същото време ЕС подкрепя международните усилия за контрол върху оръжейната търговия, разминирането и ограничаването на използването на касетъчни боеприпаси, като особено внимание се отделя на справянето с миграционните вълни от Африка, породени от конфликти и недостиг на ресурси.

Въпреки че ООН остава основният глобален актьор в областта на сигурността, нарастващата липса на консенсус в Съвета за сигурност затруднява бързото разрешаване на кризи и води до използването на алтернативни стратегии за военна интервенция, включително „коалиции на желаещите“, което поставя под риск легитимността на организацията.

В заключение, се подчертава необходимостта от по-големи дипломатически усилия за запазване на ефективността на ООН, тъй като провалът на организацията би могъл да доведе до глобална нестабилност с тежки последствия за международната сигурност.

“Международни академични модели за обучение по противодействие на корупцията и приложението им в УНСС”, НАУЧНИ ТРУДОВЕ НА УНСС (3) 2022, ИК – УНСС, ISSN (онлайн): 2534-8957 стр. 69-95; ISSN (печат): 0861-9344

Изследването разглежда антикорупционното обучение като ключов инструмент за превенция и противодействие на корупцията, анализирайки международни образователни модели и добри практики, разработени от организации като UNODC, IACA и водещи университети.

Акцентът на студията е поставен върху значението на академичните програми за формиране на експерти в публичния и частния сектор, както и върху предизвикателствата пред интегрирането на антикорупционното образование в българските университети. Представени са успешни инициативи като специализираните магистърски програми в УНСС, които предлагат фундаментални знания и практически умения за управление на антикорупционни политики.

Публикацията подчертава необходимостта от по-активна роля на държавните институции, университетите и международните организации в създаването на устойчиви антикорупционни стратегии, като сътрудничеството между тях е от решаващо значение за ефективното прилагане на образователните модели.

В заключение се посочва, че разширяването и задълбочаването на антикорупционното обучение е не само от академично, но и от обществено значение, като важен фактор за политическата стабилност, икономическото развитие и укрепването на върховенството на закона в България.

ABSTRACTS OF SCIENTIFIC PUBLICATIONS
OF ASSOC. PROF. DR. SVETOSLAV IVANOV SPASSOV,
‘NATIONAL AND REGIONAL SECURITY’ DEPARTMENT

**For participation in the competition for the academic position of Professor, in
professional field 3.8. Economics, scientific speciality ‘Economics of the defence
industry, European and Energy Security’,**

Announced in State Gazette N 3/10.01.2025

1. Monograph

***«DEVELOPMENT OF THE DEFENSE INDUSTRY IN BULGARIA 1990 – 2013», UNWE
Publishing complex, 2016, 802 pages., ISBN 978-954-644-921-4***

The monograph is the third part of the series *"Development of the Military Industry in Bulgaria from the Liberation to the Present Day"*, covering the period from 1989 to 2013. It traces the transformation of Bulgaria's defense industry during the years of establishing democratic institutions and introducing a market economy. During the studied period, Bulgaria successfully implemented two of its national priorities—joining NATO in 2004 and the European Union in 2007.

The study analyzes the prospects for the development of the sector, the efforts of the Bulgarian defense industry to regain its position among the world's leading arms manufacturers, as well as international partnerships, access to global arms markets, and the improvement of the positions of Bulgarian manufacturers.

The main objective of the monograph is to present the development of the Bulgarian defense industry between 1990 and 2013 by examining state policies regarding the transformation and development of the sector, the restructuring of state enterprises from the socialist period into modern state-owned and private companies, as well as their ability to achieve financial and economic sustainability, implement new technologies and innovations, adapt successfully to a competitive market, and conduct trade in military products within the framework of Bulgaria's NATO and EU membership.

The author analyzes the new challenges facing the Bulgarian defense industry after 1989, driven by changes in the global security environment. Defense expenditures in former

socialist states declined sharply, old Soviet technologies were abandoned in favor of innovative weapons systems, risk-sharing policies, offset agreements, and strategic alliances. A series of regional military conflicts in the 1990s triggered a reaction from the international community, which imposed restrictions on the trade of military products in affected regions, significantly limiting the export capabilities of Bulgarian companies in their traditional markets before 1989. As a result, Bulgaria's significant market share in global small arms and light weapons production, held during the socialist era, began to shrink.

The first chapter is dedicated to the political and economic development of Bulgaria after 1990.

The author examines the impact of the Global Economic Crisis following 2009, which necessitated bold and unconventional solutions across all industrial sectors, including the defense industry. Limited markets, reduced defense budgets of EU and NATO countries, and intense competition prompted the need for an appropriate market strategy—innovative approaches, cluster visions, international partnerships, and integration into established global corporations.

In this context, the study presents the expansion of the civilian product range of Bulgarian defense enterprises as an alternative to the decline in orders for specialized production. This applies particularly to companies established during the socialist period when production technologies and work organization were based on guaranteed quotas and deliveries for the state and partner countries within the Warsaw Pact. Many of these firms faced challenges not so much in the transformation of ownership but in adapting production processes to market demands.

The study also examines the efforts of the Bulgarian government to create a stable regulatory framework for the sector's operations and the adoption of strategic documents, such as:

- The Strategy for the Development of the Bulgarian Defense Technological and Industrial Base (2012);
- The Strategy for Research and Development in the Field of Security and Defense (finalized in 2015).

The second chapter provides an overview of the key industrial and technological defense sector groupings in Bulgaria, including DSO "Metalkhim"/"Metalkhim Holding", DSO "Electron"/"Electron Consortium" AD, the Directorate for Military Repair Bases and Factories (UVRBZ)/"TEREM" EAD, Sofia, as well as the Association of Bulgarian Defense Industry.

The third chapter focuses on the analysis of the main production units within the Bulgarian defense industrial and technological base, categorized into four primary sectors:

- Weapons systems and ground forces equipment;
- Electronic and optical systems and components;
- Aviation repair industry;
- Shipbuilding and ship repair.

The fourth chapter examines the export control system for defense-related products in Bulgaria. The trade of military goods is subject to specific licensing and control mechanisms, both for companies and for each individual export transaction. In this context, the author analyzes export control policies, their development over the years, and the role of state

institutions responsible for the export, import, and transfer of special defense products. The study reviews the licensing mechanisms for companies trading in special products and emphasizes the necessity of strict compliance with Bulgaria's commitments arising from its membership in international export control regimes.

The fifth chapter presents the scientific institutes engaged in innovation and research for the development of new defense products and technologies.

The challenges faced by defense companies in securing qualified personnel necessitate enhanced collaboration with higher education institutions. This includes investments in modern equipment, scholarships, and internship programs, as well as active participation in curriculum development to ensure that the acquired knowledge and skills align with labor market demands.

In an environment of intense competition, the role of scientific and research institutes is growing, as they develop innovative solutions for new military technologies and products. The preservation and development of national scientific potential is a key factor for the successful positioning of Bulgarian companies in international markets.

In conclusion, the following summaries have been made:

First. The enterprises of the Bulgarian defense industry have largely managed to maintain their reputation as a reliable manufacturer in the international market, specializing in small arms and light weapons, grenade launchers and ammunition, rockets, and multi-purpose missile and anti-tank systems.

Second. A significant portion of state-owned enterprises have retained their capacity for military repair and maintenance activities.

Third. Some companies have identified their production and market niche in the manufacturing of civilian products, such as protective equipment and combat uniforms.

Fourth. New technologies and expertise are being developed and adopted in the production of weapons and dual-use items.

Fifth. Investments are being made in scientific research, hardware, software, and communication-information systems, with Bulgarian research institutes playing a significant role in the development of military production.

2. Textbook

SEE*ing European Security Architecture, Federal Ministry of Defense and Sports, Republic of Austria, Vienna 2014, 471 pages, ISBN: 978-3-902944-43-6;

The textbook, published in English by the Military Academy in Vienna, examines the historical evolution of security in Europe after World War II, outlining the political and institutional integration processes that led to the establishment of the modern security governance system within the European Union.

A key focus of the study is the development of the Common Foreign and Security Policy (CFSP) and the Common Security and Defence Policy (CSDP) of the EU. The book presents their institutional frameworks, legal foundations, and the main stages of their formation—from the beginning of European political integration, through key treaties such as Maastricht, Amsterdam, and Lisbon, to the current challenges facing the Union.

Special attention is given to the role of institutions involved in European security, including the High Representative for Foreign Affairs and Security Policy, the European External Action Service, the European Defence Agency, as well as various military and civilian structures responsible for the implementation of European missions and operations.

The textbook explores the interaction between the EU and international organizations such as NATO and the OSCE, which play a crucial role in Europe's security architecture. It analyzes models of strategic partnerships and mechanisms for joint crisis management, including peacekeeping operations, military missions, and security programs. Additionally, specific examples of cooperation in various regions are examined.

The author places special emphasis on European and Euro-Atlantic security in Southeast Europe, where the EU and NATO work together to stabilize the region following the crises of the late 20th century. A key focus of the analysis is the development of the defense industries of NATO member states in the region, including Albania, Bulgaria, Greece, Croatia, Romania, and Turkey.

Another important aspect of the study is internal security within the EU. The book examines challenges related to terrorism, organized crime, illegal migration, and cross-border threats, as well as mechanisms for counteraction. Special attention is given to the analyses of Europol, Frontex, Eurojust, and other institutions responsible for law enforcement and public order within the Union.

Additionally, the textbook addresses EU energy security and its growing strategic role in Union policy. It presents key policies aimed at ensuring energy independence and the sustainable development of energy infrastructure. The Black Sea region is identified as strategically important for energy supply, with various initiatives for stability and security in this area being explored.

The textbook outlines the main challenges facing European security in the modern world, emphasizing the need for deeper integration, effective institutional coordination, and improved decision-making processes.

In conclusion, the author notes that while the EU has established itself as a global security actor, it must continue to adapt its policies to address growing risks, including terrorist threats, migration crises, cyberattacks, and energy insecurity. In the future, the key objective of the European security architecture will be to build more resilient crisis management mechanisms, strategic partnerships with international organizations, and innovations in the defense sector, ensuring stability and economic prosperity for member states.

3. Articles and reports published in scientific journals, referenced and indexed in world-renowned databases of scientific information:

Challenges to Investments in Solar Energy in the EU in Its Quest for Energy Independence, 2024, Strategies for Educational and Scientific Policy, 3/2024(XXXII): pp. 268-285, ISSN 1310-0270 (print), ISSN 1314-8575 (online), DOI: 10.53656/str2024-3-2-cha

The article analyzes the key challenges facing the development of solar energy in the EU, emphasizing their impact on energy policy and the pursuit of sustainability and independence. Investments in solar energy within the European Union face numerous challenges that could threaten the achievement of sustainable development and reduce energy

dependence on third parties. Despite the rapid growth of solar installations across member states, the existing power grid is insufficiently developed to meet the needs of the EU energy market. This results in losses of green energy, unstable prices, and lower returns on investment, alongside administrative and regulatory challenges.

The author examines one of the main problems—the lack of long-term policies in some countries to support solar energy investments, as well as economic and social uncertainties that hinder the energy transition.

The aim of the article is to analyze the EU's exit from dependence on Russian energy resources and the achievement of sustainable development goals by 2030 through a comprehensive approach that includes modernization of the power grid, ensuring stable regulatory mechanisms, and improving coordination between member states. At the same time, solar energy investments must take into account social consequences related to employment and the need for new qualifications. The development of renewable energy sources should not lead to social tensions or job losses. Instead, society should act as a driving force for this process, while governments play a key role as intermediaries and regulators.

The article also examines issues related to securing raw materials for solar technologies, including dependence on China, as well as the growing recognition of nuclear energy as a clean energy source, further complicating the investment landscape.

Through this publication, the author recommends that the EU adopt a more integrated approach to solar energy investments, considering all relevant factors—from infrastructure and regulations to social and economic consequences—to ensure a successful transition to a sustainable and independent energy system.

CYBER THREATS TO NUCLEAR SECURITY AND THE ROLE OF EDUCATION, DOI: [10.1109/COMSCI59259.2023.10315941](https://doi.org/10.1109/COMSCI59259.2023.10315941), 2023, 11th International Scientific Conference on Computer Science (COMSCI 2023), (pp. 1-4), IEEE

The article examines the growing threat of cyberattacks to nuclear security and highlights the need for educational and strategic measures to strengthen it.

According to the author, cyber threats represent an increasing challenge to nuclear security, as technological advancements create new vulnerabilities that can be exploited by malicious actors. The rising number of cyberattacks necessitates the implementation of adequate protective measures, which in the nuclear sphere include not only securing information systems but also preventing potentially catastrophic consequences related to cyberattacks on nuclear facilities, the storage of radioactive materials, and nuclear weapon systems.

The publication explores the shortage of academic programs dedicated to nuclear cybersecurity, which creates gaps in response capabilities. Additionally, the rapid development of technology and the increasing frequency of cyberattacks require regular vulnerability assessments, testing, and the development of effective response strategies for cyber incidents.

Another key aspect of cybersecurity in the nuclear sector is international cooperation, which involves the exchange of best practices, participation in international forums, and strengthening communication between states and experts. The author argues that to ensure the long-term protection of nuclear infrastructure, national authorities must adopt a more integrated

approach that includes effective human resource management, technological modernization, and closer collaboration with international institutions.

Although international organizations such as the International Atomic Energy Agency (IAEA) provide guidelines and recommendations for enhancing nuclear security, the primary responsibility for implementing protective measures remains with national governments. In this context, the study concludes that education plays a critical role in building a security culture, with staff training, the development of specialized curricula, and practical exercises being key tools for reducing the risk of cyberattacks

4. Articles and reports published in non-refereed peer-reviewed journals or published in edited collective volumes:

CHALLENGES TO NUCLEAR SECURITY IN BULGARIA. THE ROLE OF NUCLEAR SECURITY SUPPORT CENTER IN ENHANCING INTERAGENCY COORDINATION AND INCREASING EXPERT POWER, Proceedings of the Eleventh International Scientific Conference "Scientific Research, Technologies, and Innovations – The Foundation for Building New Defense Capabilities," HEMUS 2022, pp. 1 - 125–131, ISBN: 1312-2916

The report examines the role of the Nuclear Security Support Center (NSSC) in Bulgaria as a key instrument for enhancing interagency coordination and strengthening expert capacity in the field of nuclear security.

According to the author, in the context of increasing geopolitical risks and the significance of nuclear energy for energy security, states must implement comprehensive measures to protect facilities utilizing nuclear and radiological materials. In this regard, the NSSC provides opportunities for the development and implementation of strategies for nuclear security resilience, with the center in Bulgaria operating since 2016.

The report highlights the importance of active state involvement in the development of the Center, as well as the need to expand its activities to attract more young professionals and students to the sector. Emphasis is placed on the role of the NSSC in establishing effective policies and training programs aimed at improving the capacity to address nuclear security threats. The participation of competent authorities in the NSSC would enable better implementation of policies and methodologies, as well as the development of sustainable mechanisms for prevention and response.

In conclusion, the report underscores the necessity of closer cooperation between state, academic, and international institutions, which would contribute to the establishment of a sustainable and effective nuclear security system in Bulgaria.

ENERGY SECURITY OR ECONOMIC UNCERTAINTY OF THE EU AFTER THE RUSSIAN INVASION OF UKRAINE AMID THE UNION'S RECOVERY FROM THE COVID-19 PANDEMIC, Proceedings "TRENDS AND STRATEGIES FOR RECOVERING THE ECONOMIC AND SOCIAL SYSTEM AFTER THE COVID-19 PANDEMIC," Publishing House – UNWE, 2023, Sofia, Bulgaria, pp. 373-379, ISBN: 978-619-232-750-7

The report analyzes the impact of the COVID-19 pandemic and the subsequent Russian military invasion of Ukraine on the economy and energy security of the European Union. The pandemic led to a severe socio-economic crisis, a decline in economic growth, increased public spending and budget deficits, as well as heightened pressure on social systems. Immediately afterward, the war in Ukraine presented the EU with a new challenge, driving up energy prices and exacerbating inflation, which necessitated the urgent adoption of strategies for energy security and reducing dependence on Russian energy supplies.

In response to the crisis, the EU took steps to accelerate the transition to renewable energy sources, committing to the goal of carbon neutrality by 2050 and investing in energy infrastructure to ensure affordable and sustainable energy resources.

The publication examines the strengths and weaknesses of the European economy and the measures taken to address energy insecurity, highlighting the need for enhanced energy connectivity, balance, and resilience among member states.

In conclusion, the author emphasizes that the long-term energy security of the EU depends on the effective implementation of policies for diversifying energy supplies and strategic investments in clean energy.

INCREASE PRODUCTION CAPACITIES OF THE BULGARIAN DEFENCE TECHNOLOGICAL AND INDUSTRIAL BASE (2015-2022), International conference "Advanced research and technology for defence", Sofia, November 2023, Defence Institute "Prof. Tsvetan Lazarov", pp. 1 – 27-35, ISSN 2815-2581

The article analyzes the development of the Bulgarian defense industry following the country's accession to NATO and the EU, examining key factors influencing its growth and market orientation. The Bulgarian defense industry has undergone significant changes since joining NATO and the European Union, establishing itself as a reliable partner in the production and export of defense products across various regions worldwide.

According to the author, the period between 2015 and 2022 has seen a recovery in the production capacity of Bulgaria's defense technology and industrial base, driven primarily by regional conflicts in Europe and Asia. After the crisis of the 1990s, caused by the loss of traditional markets following the dissolution of the USSR, the Bulgarian defense industry gradually stabilized its position and is now almost entirely export-oriented.

The publication provides a detailed examination of the significant growth in military exports observed in 2016, 2017, and 2022, coinciding with the emergence of armed conflicts and increased demand for defense products.

Bulgaria strictly adheres to international export control regimes while continuing to expand its markets and regain positions in traditional markets.

In conclusion, the author emphasizes that with the adoption of the "Defense Investment Program until 2032," proposed by the Council of Ministers at the end of 2023, the Bulgarian defense industry is expected to gain opportunities to participate in the modernization of the country's armed forces. This will enhance the sector's capacity and create a balance between export-oriented production and national defense interests.

CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR THE MARKET POSITIONING OF KINTEX EAD IN INTERNATIONAL DEFENSE TRADE, Scientific Works of UNWE (3) 2024, UNWE Publishing Complex, pp. 81-92, ISSN (online): 2534-8957; ISSN (print): 0861-934457; ISSN (print): 0861-9344

The study analyzes the challenges and opportunities facing "Kintex" EAD, a state-owned company engaged in the trade of defense products, within the context of a dynamic international environment.

According to the author, the main issues include weak financial performance in recent years, managerial difficulties, and frequent political changes at the national level, which affect the company's stability. Despite the significant increase in arms production and exports in Bulgaria, driven by the war in Ukraine, "Kintex" has not fully capitalized on these favorable market conditions. At the same time, the company has the potential to recover and expand its market positions, particularly through the renewal of trade relations with former clients and entry into new markets.

The study highlights the need for a strategic approach, long-term vision, and active state support to improve the competitiveness of "Kintex."

The author proposes a potential solution for strengthening the company's position—a merger with VMZ EAD, which could lead to more efficient use of accumulated experience, technological capacity, and market presence of both enterprises.

In conclusion, the report recommends establishing a sustainable management and development model for "Kintex," ensuring its stability and enhancing its role in international defense trade.

The EU's policy towards modernizing the legislative framework on anti-corruption: Anti-Corruption Reforms in Bulgaria, cn. "Professional Education," National Publishing House "Az Buki," Ministry of Education and Science, 2024, Issue 2-3, ISSN: 1314–555X (Print), 1314–8567 (Online)

The article examines the legislative and policy framework of the European Union for combating corruption, with a particular focus on reforms in Bulgaria.

It analyzes key EU directives and institutions such as the European Anti-Fraud Office (OLAF) and the European Public Prosecutor's Office (EPPO), which play a crucial role in enhancing transparency and accountability in member states.

The study assesses Bulgaria's progress and the challenges it faces in aligning its anti-corruption measures with European standards through comparative analysis and case studies. Despite significant efforts in judicial reforms and the establishment of anti-corruption bodies, major issues such as political interference and ineffective enforcement of legislation remain prevalent.

The analysis highlights the importance of best practices from other EU countries, including independent anti-corruption agencies and robust legal frameworks. Digitalization is

considered a key tool in reducing corruption, as e-governance enhances transparency and efficiency. However, challenges related to cybersecurity and the digital divide persist.

According to the author, cooperation with international organizations such as the Council of Europe and the OECD is essential. These organizations provide assessments and recommendations that emphasize the need for further legislative reforms and international collaboration.

In conclusion, while progress has been made, sustainable anti-corruption outcomes in Bulgaria and the EU depend on the effective implementation of laws, strong political will, and active engagement from civil society.

THE ROLE OF SMALL MODULAR REACTORS IN THE ENERGY TRANSITION TO DECARBONIZATION, Journal "Socio-Economic Analyses," Faculty of Economics, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, 2024, Vol. 16, Issue 2, ISSN: 2367-9379 (Online), ISSN: 1313-6909 (Print)

The article examines the role of Small Modular Reactors (SMRs) as a key innovation in nuclear energy, contributing to the reduction of carbon emissions and the enhancement of energy security. SMRs offer advantages such as increased safety, lower costs, mobility, and deployment flexibility, making them a strategically important element in the European Union's energy transition.

The study analyzes various SMR projects using the International Atomic Energy Agency's (IAEA) technology assessment toolkit, considering factors such as safety, economic efficiency, and regulatory challenges.

Despite the growing global interest in SMRs, including in countries like the United States, the United Kingdom, Canada, and South Korea, their successful integration into national energy grids requires a careful examination of public perception and technical aspects.

According to the author, the role of the European Commission and initiatives such as the European Industrial Alliance for SMRs support the development of these technologies to strengthen energy independence and drive economic decarbonization.

In conclusion, the article highlights that SMRs are not only a technological innovation but also a strategic tool for transitioning to a sustainable and resilient energy system. Their successful implementation will depend on effective regulatory frameworks, informed decision-making, and international cooperation.

5. Studies published in non-refereed peer-reviewed journals or published in edited collective volumes:

“The United Nations- European Union Relations – a strong partnership for global security”, Fruhjahrskonferenz Zeus Wien 2014, Netzwerk-Social and Economic Scienses, pages 7-34, ISBN: 978-3-99033-328-0

The article analyzes the strategic partnership between the European Union (EU) and the United Nations (UN), highlighting their interdependence in maintaining international peace and

security. The UN provides legitimacy and a legal framework for EU actions, while the EU contributes operational capabilities in crisis management, deepening cooperation between the two organizations.

According to the author, the EU actively works to expand its partnership with the UN in areas such as conflict prevention, mediation, civilian protection, combating human trafficking, cybercrime, and energy security. At the same time, the EU supports international efforts to control arms trade, demining, and limiting the use of cluster munitions, with particular attention to addressing migration waves from Africa caused by conflicts and resource shortages.

Although the UN remains the primary global actor in security matters, the growing lack of consensus in the Security Council hinders the rapid resolution of crises and leads to the use of alternative military intervention strategies, including "coalitions of the willing," which risk undermining the organization's legitimacy.

In conclusion, the article emphasizes the need for greater diplomatic efforts to preserve the effectiveness of the UN, as its failure could lead to global instability with severe consequences for international security.

INTERNATIONAL ACADEMIC PROGRAMS AND MODELS FOR ANTI-CORRUPTION EDUCATION AND THEIR APPLICATION AT UNWE, Proceedings of UNWE (3) 2022, UNWE Publishing Complex, ISSN (online): 2534-8957, pp. 69-95; ISSN (print): 0861-9344

The study examines anti-corruption education as a key tool for preventing and countering corruption, analyzing international educational models and best practices developed by organizations such as UNODC, IACA, and leading universities.

The focus of the study is on the importance of academic programs in training experts for the public and private sectors, as well as the challenges of integrating anti-corruption education into Bulgarian universities. Successful initiatives such as specialized master's programs at UNWE are presented, offering fundamental knowledge and practical skills for managing anti-corruption policies.

The publication emphasizes the need for a more active role of state institutions, universities, and international organizations in developing sustainable anti-corruption strategies, highlighting the crucial role of their cooperation for the effective implementation of educational models.

In conclusion, the study states that the expansion and deepening of anti-corruption education are not only of academic but also of social significance, serving as an important factor for political stability, economic development, and the strengthening of the rule of law in Bulgaria.